

Шановні читачі!

Традиція наукового осмислення простору соціальної реальності як простору соціальної комунікації веде свій початок з вітгенштайнівського лінгвістичного повороту, послідовно й потужно проявляючись у феноменології А. Шютца, дискурсивній теорії Апеля-Габермаса, побудовах структуралістів та лінгвофілософів. На разі, коли основний предмет цього осмислення – інтерсуб'єктивний простір діяльності – набуває нових конструктивних ознак, існує нагальна необхідність конституціональної підтримки актуальних сучасному суспільству ідей, стереотипів чи культурних артефактів.

Зміна обрисів комунікативного середовища, а відтак і деяких властивостей людини та людської комунікації, формування розширеної свідомості і зміна ролей учасників процесу комунікації, виклики активного впровадження у всі сфери буття комунікаційних технологій, спілкування зі штучним інтелектом, небезпека дегуманізації комунікативного суб'єкта, – ці та інші проблеми є фокусними для сучасних дослідників.

Автори випуску «**Проблеми комунікативної реальності як дискурсивного соціального простору**» також долучилися до обговорення вказаних проблем. Маємо надію, що їхні тексти, присвячені як теоретико-методологічним розвідкам у дослідницькому полі соціальних взаємодій, так і осмисленню нового комунікативного досвіду в різних сферах людської діяльності, через короткий час стануть надбанням сучасного наукового дискурсу.

Вивчення поняття комунікації в топологічній методології представлено в статті *Марини Колінько, Галини Петришин та Галини Чумак*. Авторки акцентують, що соціокультурні трансформації, які формують модель глобального світу та змінюють національно-політичний ландшафт, одночасно інтенсифікують міжкультурні контакти, міжнаціональні відносини, взаємовідносини соціальних спільнот на різних рівнях. Відтак комунікація стає паноптичним дослідницьким методом, за допомогою якого не тільки структурується та систематизується комунікативний процес, а й виявляється антропологічний смисл комунікації як цілісного феномену. Іншими словами, сучасну комунікацію слід розуміти як метадискурс, який має існувати, створюючи синтези, що поєднують людей, трансформуючи комунікативний простір у взаємодію життєвих світів.

Чуттєвий життєвий дискурс в контексті «іншого» соціокультурного досвіду досліджує в своїй статті *Лідія Сафонік*. Початок формування такого дискурсу, на думку авторки, обумовлюється легітимацією горизонтального начала в соціальних відносинах. Застосовуючи методологічну процедуру розмежування чуттєвого сприйняття/відчуття і чуттєвого розуміння/сенсу на рівні почуттів і на рівні інтелекту, авторка виокремлює внесок чуттєвого сприйняття та чуттєвого розуміння у формування життєвого дискурсу та висновує, що за-

пит на конституювання екзистенційних смислів організації життя зростає під впливом зростання ступеня індивідуальної свободи людини та формування відкритого комунікативного простору життя. Саме у сфері довільних горизонтальних відносин людина найбільше мотивована до активного пошуку смислів в координатах «почуття /фізичність». На «рівні почуттів» ці смисли концептуалізуються «здоровим глуздом» і правильним напрямком життя, на «рівні фізичності» – рефлексивним мисленням, відповідними дискурсивними етичними практиками та світоглядом, а також когнітивними орієнтаціями.

Процес формування, визначення та характеристики дискурсу «постправди» представляє в своїй статті *Кирило Мєлексцев*. Досліджуючи сучасний медіапростір, він показує, як різні політичні сили використовують характеристики «постправди» для власних цілей у зв'язку з історичними нарративами. Автор доходить висновку, що з точки зору історичної політики методи поширення постправди створюють спокусливу перспективу забезпечення ідейної єдності нації або її частини. Внутрішній стабільності сприяє формування ідеологічного та інформаційного клімату, в якому історія складалася лише з героїзму «Нас» та різноманітних образ і захоплень «наших старих територій» «Іншим». Однак така історична політика, хоч і корисна у внутрішній «інформаційній бульбашці» окремої країни, може бути легко викрита та деконструйована сусідніми державами (засуджуваними як «Інші» та звинувачуваними в різних історичних образах), або ж політичними суперниками. Спираючись на харизму та когнітивну упередженість «постправди», пропагандисти та політичні маніпулятори використовують її для зміцнення існуючої політичної підтримки, для залучення медіаспоживачів і зростання їх упевненості в правильності своєї ідеології. Однак, попри таку «утилітарну позитивність», її використання є маркером дезінформації, антиінтелектуалізму та обману.

Теоретико-методологічну основу трансформації сучасного освітнього простору узагальнюють в своїй статті *Наталія Іщук та Ірина Васюк*. На прикладі застосовуваних в освіті дискурсивних практик покращення «людського капіталу», виховання «людини інформаційної», формування «економіки знань» проаналізовано утворення нової парадигми міжособистісного спілкування.

Визначено специфіку розвитку освітнього простору в умовах інформаційного суспільства, показано вирішальну роль інтернет-технології в цьому процесі, систематизовано найбільш значущі інноваційні фактори Мережі. Зроблено висновок про амбівалентність впливу дистанційної цифрової освіти на особистість студента в дискурсі освіти (самоосвіти) і виховання. Доведено, що її переваги та недоліки впливають не тільки із особливостей технології Інтернет, а й із ан-

тропологічних особливостей сприйняття інформації в Мережі. Систематизовано її позитивний освітній та негативний етосний потенціал. Акцентовано цінність безпекової місії Інтернету, яка підтверджується в статті прикладами організації освітнього процесу в Україні під час пандемії Covid-19 та в умовах російсько-української війни.

Розвінчуванню (деконструкції) сталого історичного стереотипу щодо сприйняття кримськотатарського народу присвятили свою статтю **Руслан Куцук та Денис Хохлов**. Наголошуючи актуальність цієї проблеми для України як місця зіткнення різних цивілізацій, культур та релігій, вони розглядають головні особливості процесу стереотипізації образу кримськотатарського народу та його вплив на міжетнічну комунікацію в Україні. Зокрема: виокремлюють головні негативні маркери-займенники, які використовувалися для позначення кримськотатарського народу (у фольклорі та класичній літературі). Науковці з'ясовують основні причини, які сприяють стереотипізації образу кримськотатарського народу та перешкоджають виробленню ефективних комунікативних практик, окреслюють характер соціальної взаємодії та конфліктогенності між кримськими татарами та проросійськими силами в Криму до початку окупації півострова у 2014 році. Насамкінець автори узагальнюють основні заходи, які були здійснені з метою подолання упереджень щодо кримських татар та налагодження ефективної позитивної міжетнічної комунікації в середині українського суспільства.

Соціально-філософське осмислення ціннісної ролі української жінки у формуванні європейського політичного простору в Україні здійснюють в своїй статті **Ярослав Пасько та Ірина Зайцева**. Обґрунтовується провідна роль жіноцтва в суспільній делегітимізації імперських колоніальних маркерів та консолідації громадянського суспільства. Досліджуються впливи модерного ліберального феміністичного дискурсу, концептів «соціального добробуту» та радянського клієнтелізму на формування політичних вимог українських жінок. Осмислюється роль українських жінок у формуванні демократичних соціальних альтернатив, які є основою для сучасної соціальної трансформації. Наголошується на тому, що українське жіноцтво виступає не тільки фактором збереження національної пам'яті, ідентичності, національного суверенітету в умовах війни, але є рушійною силою втілення в українському суспільстві європейської демократичної комунікативної ідентичності, яка є необхідною складовою політичної модернізації країни.

Експлікації базових засад ситуаційного підходу у світлі сучасного «просторового повороту» присвячена стаття **Інни Голубович і Катерини Пауленко**. Автори концептуалізують синтетичну єдність етосу та простору, інтерпретують ситуацію як простір відпові-

дального індивідуального акту, поля спів-рівної взаємодії особистості з зовнішнім оточенням, обставинами, умовами а також як стан існування «конкретного матеріального а priori/ апіорної сцени. Визначено також принципи ситуаційного бачення, як-то: а) первинність особистості, екзистенційної ситуації та вторинність будь-яких зовнішніх обставин і умов; б) принцип «первинної історичності»; в) принцип «гранично-граничної ситуації» як трансцендентно-іманентної єдності; г) принцип ситуації як модусу «апіорної сцени». Обґрунтовано тезу, що просторово-ситуаційний дискурс має значні евристичні ресурси аналізу актуальних соціокультурних та політичних процесів у сучасному світі.

Спробу з'ясувати закономірності адекватного дискурсивного витлумачення науки в умовах соціальної турбулентності робить в своїй статті **Олег Кубальський**. Для цього, ґрунтуючись на соціально-комунікативній методології, автор осмислює відносини науки та філософії, а також характеризує стан сучасної наукової дискусії щодо науки у вітчизняному та зарубіжному науковому дискурсі за такими напрямками як розуміння завдань постнекласичної науки, можливості перетворення дійсності засобами технонауки, ризики розвитку постакадемічної науки, модуси/типи науки. Науковими результатами статті є визначення сильних та слабких сторін науки в соціально турбулентному просторі та обґрунтування нові характеристики науки, які допомагають зрозуміти ризики і небезпеки відходу від традиційної академічності.

Випуск містить рецензію **Богдана Левика** на книгу **«ЗАБОРОНИТИ РАШИЗМ»** за заг. ред. В. Піскуп. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2023. Авторський колектив міждисциплінарного дослідження, як підкреслює рецензент, пропонує аналітичну роботу нового різновиду фашизму XXI століття – рашизму. В книзі надається визначення рашизму як ідеології й суспільної практики сьогодення, розкриваються сутнісні складові його агресивної політики. В рецензії схвально висвітлено прагнення наукового колективу окреслити сутність української цивілізації, яка впродовж століть протистоїть російським державним утворенням. На думку автора рецензії, вдало узагальнено основні напрямки політики Росії щодо України й українців в історичному плані і варіативності територіальних меж. Зазначено, що протистояти загарбницькій практиці російської держави необхідно не лише на воєнному фронті, але й на інформаційному. Підкреслено актуальність всеукраїнського діалогу і комунікації з західними країнами, що є запорукою перемоги і розбудови української нації.

Редактори випуску